

Araştırma makalesi / Research article • DOI: 10.48071/sbuhemsirelik.1493964

Gebelerin İnternet yoluyla Karar Alma Durumları ve İlişkili Faktörler¹

The Decision Making of Pregnant Women via Internet and Related Factors

Leyla TORİ² , Simge EVRENOL ÖÇAL³

Yazarların ORCID numaraları / ORCID IDs of the authors:
L.T. 0000-0002-3711-1909; S.E.Ç. 0000-0002-6164-3099

¹Bu çalışma, 21-23 Aralık 2023 tarihinde Ankara'da düzenlenen 2. Uluslararası 3. Ulusal Kadın Sağlığı Hemşireliği Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

²Gaziantep Şehir Hastanesi, Çocuk Yoğun Bakım Kliniği, Gaziantep, Türkiye

³İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İzmir, Türkiye

Sorumlu yazar / Corresponding author: Simge EVRENOL ÖÇAL
E-posta: simge.evrenolocal@gmail.com

Geliş tarihi / Date of receipt: 01.06.2024

Kabul tarihi / Date of acceptance: 06.08.2024

Atıf / Citation: Tori, L. ve Evrenol Öçal, S. (2024). Gebelerin internet yoluyla karar alma durumları ve ilişkili faktörler. *SBÜ Hemşirelik Dergisi*, 6(3), 229-236. doi: 10.48071/sbuhemsirelik.1493964

ÖZ

Giriş: İnternet gebeler tarafından bilgi kaynağı ve karar almada yardımcı bir araç olarak kullanılmaktadır.

Amaç: Çalışmada gebelerin, internet yolu ile karar alma durumlarının belirlenmesi ve ilişkili faktörlerin incelenmesi amaçlandı.

Yöntem: Kesitsel tipteki araştırma, Temmuz 2022 - Haziran 2023 tarihlerinde bir eğitim ve araştırma hastanesinde kadın doğum polikliniğine başvuran 525 gebeye yürütüldü. Veriler yüz yüze görüşme yöntemiyle Tanıtıcı Özellikler Formu ve Gebelikte İnternet Yoluyla Karar Alma Ölçeği ile toplandı. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, One-way ANOVA, bağımsız gruplar t testi, Pearson korelasyon analizi ve çok değişkenli doğrusal regresyon analizi yapıldı.

Bulgular: Gebelerin %79,9'unun bilgi almak için interneti kullandığı ve gebelikte internet yoluyla karar alma ölçeği puan ortalamalarının $33,81 \pm 7,26$ olduğu saptandı. Çalışmada internetteki bilgileri yararlı bulma, güvenilir bulma, karar öncesinde internetten bilgi alma ve internetten alınan bilgilerle karar alma sıklığının gebelerin internet yoluyla karar almasını etkilediği belirlendi ($p < 0,05$).

Sonuç: Bu çalışmada gebe kadınların gebelikte ilgili bilgi almak için interneti sıklıkla kullandığı belirlendi. İnternetteki bilgileri yararlı bulma, güvenilir bulma, karar öncesinde internetten bilgi alma ve internetten alınan bilgilere göre karar alma sıklığı arttıkça gebelerin internet yoluyla karar verme düzeyinin arttığı saptandı.

Anahtar kelimeler: Gebe; gebelik; internet; karar verme.

ABSTRACT

Introduction: The internet is used by pregnant women as a source of information and a tool for decision-making. **Aim:** This study aimed to determine the decision-making situations of pregnant women using the internet and to examine the related factors.

Method: The cross-sectional study was conducted with 525 pregnant women who visited the obstetrics and gynecology clinic at a training and research hospital from June 2022 to July 2023. Data was collected through face-to-face interviews using a Demographic Characteristics Form and the Internet-Based Decision-Making Scale in Pregnancy. Descriptive statistics, One-way ANOVA, independent samples t-test, Pearson correlation analysis, and multivariate linear regression analysis were used to analyze the data.

Results: It was found that 79.9% of pregnant women used the internet to obtain information, with an average score of 33.81 ± 7.26 on the Internet-Based Decision-Making Scale in Pregnancy. The study identified that the usefulness and reliability of online information, seeking information from the internet before making decisions, and the frequency of decision-making based on online information influenced pregnant women's decision-making through the internet ($p < 0.05$).

Conclusion: The study found that pregnant women frequently use the internet to obtain information related to pregnancy. It was determined that as the perceived usefulness and reliability of online information, the frequency of seeking information from the internet before making decisions, and the frequency of decision-making based on online information increased, the level of decision-making through the internet among pregnant women also increased.

Keywords: Decision making; internet; pregnancy; pregnant women.

Bu eser, Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Giriş

Gebelik kadın hayatında birçok değişime uyum sağlamayı gerektiren bir süreçtir. Bu süreçte kadınlar gebeliği normal şekilde sürdürdüklerinden emin olmak isterler ve ortaya çıkan değişimlere uyum sağlamak için bilgi arayışına girerler (Bjelke, Martinsson, Lendahls ve Oscarsson, 2016; Batman, 2018; Koyun ve Erbektaş, 2018; Öztürk, Ünlü, Uzunkaya ve Karaçam, 2020). Gelişen teknoloji ve internet, bilgiye erişimi kolaylaştırması ve kişilere farklı kaynaklardan yararlanma fırsatı sunması nedeniyle büyük bir kitle tarafından kullanılabilir hale gelmiştir. İstatistik Kurumu (TÜİK) Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre ülkemizde evinden internet erişim imkanı olanların oranı %95,5'e yükselmiştir ve internet kullanan bireylerin %66,3'ünün sağlıkla ilgili bilgi aramak için internet kullandıkları belirlenmiştir. Aynı araştırmada kadınların sağlıkla ilişkili konularda bilgi edinmek için internet kullanımının (%69,4) erkeklerin kullanımından (%63,4) daha fazla olduğu rapor edilmiştir (TÜİK, 2023). Kadınların bilgi edinmek için interneti bu sıklıkta kullanımı internetin gebelik sürecine uyum sağlamada sıklıkla başvurulan bir kaynak haline gelmesine neden olabilmektedir.

Gebelik kadın hayatında doğal bir süreç olmasına rağmen doğum öncesi bakım, tıbbi izlem ve doğum öncesi bazı testleri kapsamaktadır. Bu durum gebelerde endişe uyandırabilmektedir (Sayakhov ve Carolan-Olah, 2016). Bu nedenle araştırmalar gebe kadınların endişelerini gidermek amacıyla interneti bilgi kaynağı olarak çoğunlukla kullandığını göstermektedir (Larsson, 2009; Lagan, Sinclair ve Kernohan, 2011; Song, West, Lundy ve Smith Dahmen, 2012; Bert ve ark., 2013; Sayakhov ve Carolan-Olah, 2016; Serçekuş, Değirmenciler ve Özkan, 2021). Ayrıca internet sosyal destek ihtiyacı, bloglara katılım ve sağlık profesyonellerinden edinilen bilgileri doğrulamak için de gebeler tarafından sıkça kullanılmaktadır (Lagan ve ark., 2011). Bu durum gebelerin endişe ve strese baş etmeleri ve gebelikte ortaya çıkabilecek değişikliklere daha kolay uyum sağlaması açısından önemlidir. Aynı zamanda yapılan çalışmalar internetin, birçok gebenin karar vermesinde etkili olduğunu göstermiştir (Lagan ve ark., 2011; Lynch ve Nikolova, 2015; Hadımlı, Akyüz ve Oran, 2018; Kaaya, Ko ve Luhanga, 2021).

Gebelerin internetten elde ettikleri bilgilerin karar verme süreçlerini etkilemesi kaçınılmazdır. Ancak bu durum gebelerin doğru bilgiye ulaşarak doğru kararlar alabilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle gebelerin doğru internet kaynaklarına yönelebilmesi gerekmektedir. Çünkü internetten edinilen bilgiler yanlış anlaşılabilir ve gebelerin sağlığına zarar verebilir. Bu nedenle gebelerin bilgi için interneti kullanımları ve karar almalarında internetin yeri ve önemini belirlenmesi gerekmektedir. Hemşireler eğitimi rolüyle gebelerin karar verme süreçlerinde etkili olan önemli sağlık profesyonellerindedir. Gebe kadınların karar verirken hangi kaynakları kullandığını bilmeli ve onları doğru şekilde yönlendirmelidir. Böylece gebenin sağlıklı bir gebelik ve doğum süreci geçirmesi sağlanabilir. Literatürde gebelerin bilgi arayışında internetin yeri ve önemini ortaya koyan çalışmalar farklı ölçeklerle ilişki arayan çalışmalarla sınırlıdır ve karar vermede gebeleri internete yönelten faktörleri inceleyen benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışmadan elde edilen sonuçların gebelerin bilgiye erişim için internet kullanım durumlarını ve bu doğrultuda karar almalarıyla ilişkili olabilecek faktörleri ortaya çıkarmada etkili olacağı düşünülmektedir.

Ayrıca çalışma sonuçları hemşirelik bakımında hemşirenin eğitimci rolünde internetin aktif olarak kullanılabileceğine dikkat çekerek doğum öncesi ve doğum sonu bakımın kalitesinin artırılmasına katkı sağlayabilir.

Amaç

Çalışmada gebelerin, internet yolu ile karar alma durumlarının belirlenmesi ve bu durumla ilişkili faktörlerin incelenmesi amaçlandı.

Araştırma Soruları

1. Gebelerin gebelik süreçleriyle ilgili bilgi almada interneti kullanma durumları nasıldır?
2. Gebelerin internet yoluyla karar almaları ile ilişkili faktörler nelerdir?

Yöntem

Araştırma Tasarımı

Bu çalışma, Temmuz 2022 – Haziran 2023 tarihleri arasında kesitsel araştırma türünde gerçekleştirildi.

Araştırmanın Yapıldığı Yer

Araştırma İzmir'de bir üniversite eğitim araştırma hastanesinin kadın doğum polikliniğinde yürütüldü. Verilerin toplandığı tarihte poliklinikler hastanenin kadın hastalıkları ve doğum kliniği binasında yer almaktadır. Hastanenin kadın hastalıkları ve doğum kliniği 2012-2024 yılları arasında tüm Ege Bölgesi'ne hizmet veren bir kadın hastalıkları ve doğum hastanesidir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini verilerin toplandığı tarihlerde çalışmanın yürütüldüğü hastanenin kadın doğum polikliniğine gebelik takibi nedeniyle başvuran gebeler oluşturdu. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi tercih edildi. Çalışmanın örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında G-power istatistiksel güç analizi programı kullanıldı. Hesaplama güven aralığı 0,95 ve yanılma payı 0,05 olarak alındı. Cohen'in (1988)'in sınıflamasına göre regresyon analizi için orta etki büyüklüğü olarak kabul edilen 0,15 değeri temel alınarak analiz yapıldı. Buna göre ulaşılmaması gereken minimum örneklem sayısı 472 olarak saptandı. Olası kayıpların önlenmesi amacıyla çalışmaya %10 yedek katılımcı eklendi ve çalışma 525 gebeye tamamlandı. Çalışmaya dahil edilme kriterleri; (1) 18 yaşından büyük olma, (2) Türkçe okuma-yazma bilme, (3) internet bağlantısı bulunma (evinde veya mobil telefonunda) ve (4) çalışmaya katılmaya gönüllü olmadır. Sözlü iletişim problemi bulunan, internet kullanamayan ve tanılanmış herhangi bir psikolojik hastalığı olan gebeler araştırma dışında tutulmuşlardır.

Verileri Toplama Araçları

Araştırmada veriler Tanıtıcı Özellikler Formu ve Gebelikte İnternet Yoluyla Karar Alma Ölçeği (GİYKAÖ) aracılığıyla toplandı.

Tanıtıcı Özellikler Formu: Gebelerin sosyodemografik, obstetrik özellikleri ve gebelikte internet kullanımını belirlemeye yönelik araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda oluşturulan ve toplam 22 sorudan oluşan bir formdur (Larsson, 2009; Hadımlı ve ark., 2018; Koyun ve Erbektaş, 2018; Öztürk ve ark., 2020; Serçekuş ve ark., 2021).

Gebelikte İnternet Yoluyla Karar Alma Ölçeği: İnternetin gebelikte ilgili konularda karar vermeye etkisini ölçmek amacıyla Koyun ve Erbektaş (2018) tarafından geliştirilen ölçek 10 madde ve iki faktörden (öz-yeterlik algısı ve öz-kontrol algısı) oluşmaktadır. Beş'li likert tipte "1 = Hiç katılmıyorum" ile "5 = Çok katıyorum" aralığında puanlanan ölçekten en düşük 10, en yüksek 50 puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan puan arttıkça gebelerin internet yoluyla karar alma düzeyleri artmaktadır. Ölçek Cronbach's α katsayısı 0,85 olarak belirlenmiştir (Koyun ve Erbektaş, 2018). Araştırmada elde edilen ölçek Cronbach's α katsayısı 0,87'dir.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmanın yürütülebilmesi için İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi'nin Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (Tarih: 24.02.2022, Sayı No: 0068) onay alındı. Etik kurul onayı sonrasında çalışmanın yürütüldüğü kurumdan gerekli izin alındı. Araştırma Helsinki Bildirgesi'ne uyum şeklinde yürütüldü. Gebelere araştırmayla ilgili bilgi verilip yazılı ve sözlü onamları alındıktan sonra veriler toplandı.

Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanmasında yüz yüze görüşme yöntemi kullanıldı. Görüşmeler polikliniklerdeki oturma alanları ve bekleme salonlarında gerçekleştirildi. Çalışmada kullanılan formların uygulanma süresi yaklaşık 10-15 dakikadır.

Veri Analizi

Araştırma verilerinin analizi Statistical Package for the Social Sciences Version 23.0 (SPSS, IBM Corp., Armonk, NY, USA) istatistik programından yararlanılarak yapıldı. Normal dağılıma uygunluk Kolmogorov-Smirnov testi ve çarpıklık (-0,451) basıklık (0,211) değerleri ile değerlendirildi ve normal dağılıma sahip olduğu saptandı. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler (yüzde, sayı, aritmetik ortalama ve standart sapma), One-way ANOVA, bağımsız gruplar t testi ve Pearson korelasyon analizi kullanıldı. Gebelerin internet yoluyla karar alma durumlarıyla ilişkinin belirlenmesi için belirtilen testlerde anlamlı çıkan parametrelerle çok değişkenli doğrusal regresyon analizinden yararlanıldı. İstatistiksel analizlerin anlamlılık değeri $p < 0,05$ kabul edildi.

Bulgular

Gebelerin Tanıtıcı Özellikleri

Araştırmaya katılan gebelerin yaşlarının ortalaması $28,96 \pm 5,75$ 'tir (Min:18, Mak: 47). %32,0'inin lise mezunu olduğu, %83,8'inin çalışmadığı, %65,1'inin gelirin gideriyle eşit olduğu, %47,0'sinin ilçede yaşadığı saptandı. Gebelerin obstetrik özellikleri incelendiğinde çalışmaya katılan gebelerin %36,8'inin ikinci gebeliği olduğu, gebelik haftası ortalamalarının $33,65 \pm 3,29$ (Min: 21, Mak: 40) olduğu ve %52,4'sinin gebeliğinin planlı olduğu belirlendi. Gebelikte ilgili herhangi bir sorun varlığı bulunan gebelerin oranı %26,1'di ve gebelerin %19,5'inin gebeliğinde intrauterin gelişme geriliği sorunu olduğunu bildirdiler (Tablo 1).

Gebelerin herhangi bir kaynaktan gebelikte ilgili bilgi edinme ve karar alma durumları incelendiğinde gebelerin %94,9'unun gebelikte ilgili bilgi aldığı, %72,9'unun bilgi almak için interneti kullandığı, %98,9'unun cep telefonu ile internete girdiği, %43,0'inin sosyal medyayı bilgi kaynağı olarak kullandığı, %41,0'inin bilgi almak için günde 1-2 saat internet kullandığı belirlendi.

Tablo 1: Gebelerin Sosyodemografik ve Obstetrik Özellikleri (n = 525)

Değişkenler	Ort \pm SS	Min - Maks
Yaş	28,96 \pm 5,75	18 - 47
Gebelik haftası ortalaması	33,65 \pm 3,29	21 - 40
Kategorik Değişkenler		
	n	%
Eğitim seviyesi		
Okur-yazar	31	5,9
İlkokul mezunu	77	14,7
Ortaokul mezunu	142	27,0
Lise mezunu	168	32,0
Üniversite mezunu ve üzeri	107	20,4
Çalışma durumu		
Çalışıyor	85	16,2
Çalışmıyor	440	83,8
Meslek (n = 83)[†]		
Ücretli çalışan	49	59,0
Öğretmen / öğretim elemanı	14	16,9
Hemşire / anestezi teknisyeni	8	9,7
Memur	7	8,4
Serbest meslek	5	6,0
Gelir düzeyi		
Geliri giderinden az	133	25,3
Geliri giderine denk	342	65,1
Geliri giderinden fazla	50	9,6
Yaşanılan yer		
Büyükşehir	213	40,6
İlçe	247	47,0
Köy/mahalle	65	12,4
Gebelik sayısı		
İlk gebelik	151	28,8
İkinci gebelik	193	36,8
Üçüncü gebelik ve üstü	181	34,4
Gebelik haftası		
21 - 30. hafta	99	18,8
31 - 40. hafta	426	81,1
Gebeliği planlama durumu		
Planlı	275	52,4
Planlı değil	250	47,6
Gebelikte ilgili sorun varlığı		
Var	137	26,4
Yok	388	73,9
Gebelikte yaşanan sorunlar (n = 128)[†]		
İntrauterin gelişme geriliği	25	19,5
Gestasyonel diyabet	24	18,8
Preterm eylem riski	22	17,2
Hipertansiyon	16	12,5
Fetal anomali	15	11,7
Hidroamniyoz	9	7,0
Diğer (plasenta previa, gebelik kolestazi, makrozomik fetus, vb.)	17	13,3

Ort: Aritmetik ortalama; SS: Standart sapma; Min: Minimum değer; Maks: Maksimum değer; †: Yüzdeler n üzerinden satır yüzdesi alınarak hesaplanmıştır.

Tablo 2: Gebelerin Gebelikle İlgili Bilgi ve Karar Alma Durumları (n = 525)

Değişkenler	n	%
Gebelikle ilgili herhangi bir kaynaktan bilgi alma durumu		
Evet	498	94,9
Hayır	27	5,1
Gebelikle ilgili bilgi kaynakları†		
Sağlık çalışanları	401	76,4
İnternet	383	72,9
Aile / yakın arkadaşlar	88	16,8
Basılı kaynaklar	46	8,8
Kitle iletişim araçları	46	8,8
Hepsi	13	2,5
İnternetin kullanıldığı araçlar†		
Cep telefonu	519	98,9
Bilgisayar	11	2,1
Bilgi için internet kullanım sıklığı		
Günde 1 saatten az	182	34,7
Günde 1 - 2 saat	215	41,0
Günde 2 saatten fazla	128	24,4
İnternette kullanılan bilgi kaynakları†		
Sosyal medya	226	43,0
Mobil uygulamalar	216	41,2
Blog/web sayfaları	177	33,7
Hepsi	33	6,3
İnternetteki bilgileri yararlı bulma durumu		
Yararlı	255	48,6
Kısmen yararlı	235	44,8
Yararlı değil	35	6,7
İnternetteki bilgileri güvenilir bulma durumu		
Güvenilir	150	28,6
Kısmen güvenilir	306	58,3
Güvenilir değil	69	13,1
İnternette ebelikle ilgili bilgi aranan konular†		
Bebek gelişimi	318	60,6
Gebelikte beslenme	161	40,0
Doğum	133	25,3
Gebelikte sık görülen sorunlar	108	20,6
Diğer (gebelikte kilo alımı, fetal hareketler, riskli durumlar vb.)	26	5,0
Bilgi almak için interneti kullanma nedenleri (n = 503)‡		
Bilgi sahibi olma	222	42,3
Merak etme	157	30,0
Ulaşılabilir olması	58	11,1
Kısa sürede cevap alabilme	38	7,3
Stresle baş etme/yanlış yapmaktan korkma	18	3,4
Sağlık çalışanlarına ulaşamama	10	1,9
Karar öncesi internette bilgi alma durumu		
Evet	323	61,5
Hayır	202	38,5
İnternette alınan bilgilerle karar alma sıklığı		
Ara sıra	301	57,3
Hiçbir zaman	190	36,2
Her zaman	34	6,5

†: Gebeler birden fazla seçeneği işaretlemişlerdir; ‡: Yüzdeler n üzerinden satır yüzdesi alınarak hesaplanmıştır.

Tablo 3: Gebelerin, Gebelikte İnternet Yoluyla Karar Alma Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamaları (n = 525)

Ölçek ve alt ölçekler	Ort ± SS	Min - Maks
Toplam Ölçek	33,81 ± 7,26	13 - 50
Öz-yeterlilik algısı	15,61 ± 3,88	5 - 25
Öz-kontrol algısı	18,19 ± 4,05	8 - 25

Ort: Aritmetik ortalama; SS: Standart sapma; Min: Minimum değer; Maks: Maksimum değer.

Gebelerin %48,6'sının internetteki bilgileri yararlı, %58,3'ünün kısmen güvenilir bulunduğu saptandı. Çalışmaya katılan gebelerin internette gebelikle ilgili en fazla bebek gelişimi (%60,6) hakkında bilgi arayışında oldukları, %42,3'ünün internet kullanma nedeninin bilgi edinme olduğu, %61,5'inin karar almadan önce internette bilgi aldıkları ve %57,3'ünün ara sıra internette aldığı bilgilerle karar verdiği belirlendi (Tablo 2).

Gebelerin Bazı Özellikleri ile Gebelikte İnternet Yoluyla Karar Alma Ölçeği Arasındaki İlişki

Gebelerin GİYKAÖ puan ortalamasının 33,81 ± 7,26 (Min: 13, Maks: 50) olduğu saptandı (Tablo 3). Gebelerin internet yoluyla karar alma puanlarıyla ilişkili faktörleri belirlemek için yapılan regresyon analizi sonuçları modelde kullanılan değişkenlerle yapılan fark testlerinde anlamlı olan değişkenleri kapsamaktadır. Kurulan modelin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu belirlendi (F = 12,186; p < 0,001). Model sonuçlarına göre bireylerin eğitim durumlarının, yaşadığı yerin ve günlük internet kullanım süresinin gebelerin internet aracılığıyla karar verme puanları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlendi. Ancak internetteki bilgileri yararlı bulma, güvenilir bulma, karar öncesinde internette bilgi alma, internette alınan bilgilere göre karar verme sıklığı değişkenlerinin gebelerin internette aldıkları bilgiler doğrultusunda karar verme puanları üzerinde istatistiksel olarak önemli bir etkisinin olduğu saptandı. İnternetteki bilgileri yararlı bulan ($\beta = 2,717$; $t = 3,846$; $p = 0,001$), güvenilir bulan ($\beta = -1,768$; $t = -2,299$; $p = 0,022$), karar öncesinde internette bilgi alan ($\beta = 3,066$; $t = 4,147$; $p = 0,001$) ve her zaman internette aldıkları bilgiye göre karar alan ($\beta = 4,215$; $t = 3,102$; $p = 0,002$) gebelerin internet yoluyla karar alma puanlarının daha yüksek olduğu belirlendi. Modelde yer alan değişkenlerin gebelerin internet yoluyla karar verme puanını %24,0 düzeyinde açıkladığı belirlendi (Tablo 4).

Tartışma

Teknolojinin hızla yayıldığı günümüzde internet sağlıklı ilgili önemli bilgi kaynaklarından biri olmuştur. Gebeler, gebelik süreci, doğum ve doğum sonu döneme yönelik bilgi aramaktadır ve internet sıklıkla kullanılan bilgi kaynakları arasındadır (Bert ve ark., 2013; Bjelke ve ark., 2016). Yapılan çalışmalar incelendiğinde gebelerin bilgi kaynağı olarak interneti kullanım oranlarının %70'in üstünde olduğu söylenebilir (Sayakhov ve Carolan-Olah, 2016; Javanmardi, Noroozi, Mostafavi ve Ashrafi-Rizi, 2018; Cemek, 2018; Ahmadian, Khajouei, Kamali ve Mirzaee, 2020; Bayrak ve Kanbur, 2022; Demirağ, Hintistan, Dinç ve Uçan, 2023). Bu çalışmada da internetin bilgi kaynağı olarak kullanım oranı benzer bulunmuştur.

Sosyal medya günümüzde gebelerin internet kullanımında önemli bir yere sahiptir.

Tablo 4: Gebelerin bazı Özellikleri ile Gebelikte İnternet yoluyla Karar Alma Ölçeği Arasındaki İlişki (n = 525)

Değişken	β	SH	t	p	Tolerans	VIF
Sabit	29,972	1,783	16,806	<0,001*		
Eğitim seviyesi						
Okur - yazar	Referans					
İlkokul mezunu	2,152	1,397	1,541	0,124	0,312	3,204
Ortaokul mezunu	0,235	1,342	0,175	0,861	0,215	4,660
Lise mezunu	0,411	1,356	0,303	0,762	0,190	5,252
Üniversite mezunu ve üstü	1,062	1,424	0,746	0,456	0,232	4,318
Yaşanılan yer						
Köy / mahalle	Referans					
Büyükşehir	0,758	0,956	0,792	0,429	0,346	2,893
İlçe	0,762	0,921	0,827	0,408	0,360	2,776
İnternet kullanım sıklığı						
Günde 2 saatten fazla	Referans					
Günde 1 saatten az	-0,691	0,772	-0,895	0,371	0,565	1,769
Günde 1 -2 saat	-0,229	0,712	-0,321	0,748	0,621	1,611
İnternetteki bilgileri yararlı bulma durumu						
Kısmen yararlı	Referans					
Yararlı	2,717	0,707	3,846	0,001*	0,611	1,636
Yararlı değil	-1,374	1,450	-0,948	0,344	0,583	1,716
İnternetteki bilgileri güvenilir bulma durumu						
Güvenilir	Referans					
Kısmen güvenilir	-1,768	0,769	-2,299	0,022**	0,530	1,887
Güvenilir değil	-2,821	1,233	-2,287	0,023**	0,439	2,278
Karar öncesi internette bilgi alma durumu						
Hayır	Referans					
Evet	3,066	0,739	4,147	0,001*	0,589	1,698
İnternette alınan bilgilere göre karar alma sıklığı						
Hiçbir zaman	Referans					
Her zaman	4,215	1,359	3,102	0,002**	0,682	1,467
Ara sıra	1,387	0,749	1,852	0,065	0,556	1,800

Model İstatistikleri: F = 12,186; Düzeltilmiş R² = 0,243; Durbin Watson = 1,781

β : Standartlaştırılmış Beta kat sayısı; SH: Standart Hata; t: bağımsız gruplar t testi; VIF: Variance Inflation Factor; F: One-way ANOVA; R²: Belirleme katsayısı; *: p < 0,001; **: p < 0,05.

Gebelikte sosyal medya kullanımının ilk nedeninin paylaşım yapmak, ikincisininse bilgi almak olduğu belirtilmektedir (Baker ve Yang, 2018; Payton ve Woo, 2021; Serçekuş ve ark., 2021). Sosyal medyanın gebelere sosyal destek sağlaması onları olumlu yönde etkilerken buradan edinilen bilgilerin doğruluğuyla ilgili endişeler söz konusudur (Zhu, Zeng, Zhang, Evans ve He, 2019). Ayrıca gebelerin kendi gebelikleri ve doğumlarında yaşadıkları deneyimlerle sosyal medyadaki paylaşımlar arasındaki farklılıklara bağlı hayal kırıklığına uğradıkları ve sosyal medyanın kadınlarda gerçekçi olmayan beklentilere sebep olduğu bildirilmiştir (Sandercombe, 2020). Öztürk ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında gebelerin %55,7'sinin sosyal medyayı bilgiye erişim için kullandığı bildirilmiştir. Bu çalışmada da gebelerin en fazla sosyal medyayı bilgi kaynağı olarak kullandığını saptadık. Bu sonuç sosyal medyanın bilgiye erişimdeki

önemini göstermesi açısından önemlidir. Çünkü bu alandan elde edilen bilgilerin doğruluğunun teyit edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle hemşirelerin internet ve sosyal medya kullanımının riskleri konusunda dikkatli olması ve gebelere doğru bilginin sağlanmasında sosyal medyada daha etkili rol alması gerekmektedir.

Ferraz, Almeida, Matias ve Farine (2016) çalışmalarında gebelerin sıklıkla internette bilgi aramasına rağmen özellikle doktorla yüz yüze temasın karar vermede etkili olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde Öztürk ve arkadaşları (2020) çalışmasında internette bilgi aldığını bildiren gebe kadınların %53,7'sinin aldığı bilgilere güvenmedikleri, %65,4'ünün internette aldıkları bilgileri doğrulamak amacıyla ebe/hemşirelerine danıştıkları belirtilmiştir. Bu çalışmada da gebelerin gebelikle ilgili bilgi kaynağı olarak ilk sırada (%76,4)

sağlık çalışanlarını bildirmesi, internette doğru bilgiye ulaşma konusunda endişe duyduklarını göstermesi açısından önemlidir. Bu nedenle internette yer alan bilgilerin güvenilirliği ve gerçekliği dikkate alındığında gebelerin internet yoluyla doğru bilgiye nasıl ulaştığının değerlendirilmesi gereksinimi ve sağlık profesyonellerinin gebeyle iletişiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Hemşirelerin gebe ile etkili iletişim sağlayarak onların bilgi gereksinimlerini karşılaması önerilebilir. Hemşireler bakım verdikleri gebelerin internetteki bilgilere ilişkin yararlılık ve güvenilirlik algılarını değerlendirmeli, gebeleri doğru ve güvenilir bilgi kaynaklarına yönlendirmelidir.

Gebeler gebelik sürecinde yaşanan bazı değişiklikler ve gebelikte yapılan izlemlerle ilgili bilgi alma gereksinimi yaşayabilmektedir. Yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde çoğunlukla gebelerin bilgi arayışlarının prenatal testler, yaşam tarzı, aşılama gibi konularda olduğu söylenebilir (Lagan, Sinclair ve George Kernohan, 2010; Lagan ve ark., 2011; Narasimhulu, Karakash, Weedon ve Minkoff, 2016; Wallwiener ve ark., 2016; Jacobs, Van Steijn ve Van Pampus, 2019). Literatürden farklı olarak bu çalışmada gebelerin en sık bebek gelişimiyle ilgili konularda bilgi aradıkları belirlendi. Bunun gebelerin rutin kontrollerde bebek gelişimine yönelik bilgilendirilmemelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu sonuç ülkemizdeki gebelerin bilgi gereksiniminin daha çok fetal sağlığa yönelik olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Bu nedenle gebelik izlemlerinde tetkiklere ilişkin bilgilerin yanı sıra gebelik haftasına göre fetal büyüme ve gelişmeyle ilgili anlayabilecekleri şekilde bilgilendirmenin yapılması önerilebilir.

İnternetin bilgi kaynağı olarak kullanımı sağlıkla ilgili karar verme sürecinde de internetin yardımcı olarak kullanımını ortaya çıkarmıştır. Bireyler sağlık kuruluşuna gitmeden ya da gittikten sonra internet üzerinden yaptığı bilgi arama davranışıyla sağlığıyla ilgili kararlar vermektedir (McMullan, 2006). Bu davranışların gebeler için de benzer olduğu söylenebilir. Literatürde, internetin gebelerin sağlıklarıyla ilgili daha iyi karar almalarına yardımcı olduğu bildirilmiştir (Legan ve ark., 2010; Lagan ve ark., 2011; Narasimhulu, Karakash, Weedon ve Minkoff, 2016; Wallwiener ve ark., 2016; Jacobs, Van Steijn ve Van Pampus, 2019). Ülkemizde yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde gebelerin GİYKAÖ puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir (Cemek, 2018; Bayrak ve Kanbur, 2022; Polat ve Karasu, 2022; Demirağ ve ark., 2023). Benzer şekilde bu çalışmaya katılan gebelerin GİYKAÖ puan ortalamaları da orta düzeydedir ve internetin gebelerin karar almasında etkili olduğu belirlenmiştir. Ölçekten alınan sonuçlarla gebelerin ifadeleri de birbirini destekler niteliktedir. Elde edilen sonuçlar gebelerin karar almasında internet kullanımına dikkat çekmesi açısından önemlidir. Bu nedenle bakım sürecinde gebelerin bilgi kaynakları değerlendirilmeli ve doğru bilgi kaynaklarına yönlendirilmelidir.

Gebelerin internet yoluyla karar almalarıyla ilişkili faktörler incelendiğinde çalışmaların aksine (Cemek, 2018; Bayrak ve Kanbur, 2022; Demirağ ve ark., 2023) yaş, eğitim seviyesi, çalışma durumu, aile tipi, gelir düzeyi, gebelik sayısı ve gebelik haftası gibi değişkenlerin gebelerin internet yoluyla karar vermesiyle ilişkili olmadığı belirlenmiştir. Ancak gebelerin internetteki bilgileri yararlı bulma, güvenilir bulma, karar öncesinde internetten bilgi alma durumları ve internetten alınan bilgilerle karar alma sıklıklarının gebelerin internet yoluyla karar almalarıyla ilişkili olduğu belirlenmiştir. Çalışmadan elde edilen bu sonuçlar gebelerin internetten elde

ettikleri bilgiye ilişkin algılarının, karar öncesinde internetten bilgi arayışına girme davranışı göstermelerinin ve internetten aldıkları bilgilerle karar alma sıklıklarının internet yoluyla karar vermelerini artırdığını göstermiştir. Bu sonuçlar gebeler için karar vermede güvenilir ve yararlı bilgiye ulaşmanın önemini ortaya koymasından önemlidir. Bu nedenle gebelerin internetteki bilgi kaynakları değerlendirilmeli, gebeler internette doğru içerikli ve güvenilir bilgilerin sunulduğu ortamlara yönlendirilmelidir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmadan elde edilen sonuçlar verilerin toplandığı tarihlerde araştırmanın yapıldığı kurumla sınırlıdır, genelleme yapılamaz. Çalışmada trimesterlere göre değerlendirme yapılmamış gebelerin gebelik haftaları dikkate alınmıştır. Trimesterlerin değerlendirildiği farklı çalışmalarla karşılaştırma yapılması önerilebilir. Çalışma kapsamında sağlık personellerinin olması da bir diğer sınırlılık olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç

Araştırma sonucunda gebelerin gebelikte ilgili bilgi almak için interneti sık olarak kullandığı ve internet yoluyla karar alma düzeylerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca internetteki bilgileri yararlı bulan, güvenilir bulan, karar öncesinde internetten bilgi alan ve internetten aldığı bilgilerle gebeliğiyle ilgili karar veren gebelerin internet aracılığıyla karar alma puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İnternet gebelikte bilgi edinmek için yaygın şekilde kullanılmaktadır ve karar vermede etkisi vardır. Bu nedenle gebelerin internet yoluyla doğru ve güvenilir bilgiye erişiminin sağlanması konusunda hemşirelerin gebeleri bilgilendirmesi gerekmektedir. Hemşirelerin öncelikli olarak farklı iletişim yöntemleri (yüz yüze, online, telefon vb.) ve bilgilendirme yoluyla gebelerin gereksinimi olan bilgileri vermesi, internet ve sosyal medyada doğru bilgiyi sağlamada profesyonel rolleriyle daha etkili ve aktif görev alması önerilerimiz arasındadır.

Etik Kurul: Bu çalışma için etik kurul onayı İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan alınmıştır (Tarih: 24.02.2022 ve Sayı No: 0068).

Yazarların Katkı Düzeyleri: Çalışma Fikri (Konsepti) ve Tasarımı – LT, SEÖ; Veri Toplama / Literatür Tarama – LT; Verilerin Analizi ve Yorumlanması – SEÖ; Makalenin Hazırlanması –LT, SEÖ; Yayınlanacak Son Haline Onay Verilmesi – LT, SEÖ.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek Beyanı: Bu çalışma TÜBİTAK 2209-A (2021/2) Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı desteği ile yürütülmüştür.

Teşekkür: Araştırmacılar, araştırmaya gönüllü olarak katılan tüm gebelere teşekkür etmektedir.

Kaynaklar

- Ahmadian, L., Khajounei, R., Kamali, S., & Mirzae, M. (2020). Use of the internet by pregnant women to seek information about pregnancy and childbirth. *Informatics for Health and Social Care, 45*(4), 385-395. doi: 10.1080/17538157.2020.1769106
- Baker, B., & Yang, I. (2018). Social media as social support in pregnancy and the postpartum. *Sexual & Reproductive Healthcare, 17*, 31-34. doi: 10.1016/j.srh.2018.05.003
- Batman, D. (2018). Gebe kadınların gebelikleriyle ilgili araştırdığı konular ve bilgi kaynakları: Nitel bir çalışma. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 4*(3), 63-69. doi: 10.30934/kusbed.427777
- Bayrak, E. ve Kanbur, A. (2022). Gebelerde internet yoluyla karar alma ile sağlık uygulamaları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi, 10*(1), 255-269. doi: 10.33715/inonusaglik.1010546
- Bert, F., Gualano, M. R., Brusaferrò, S., De Vito, E., De Waure, C., La Torre, G., ..., & Torregrossa, M. V. (2013). Pregnancy e-health: A multicenter Italian cross-sectional study on internet use and decision-making among pregnant women. *Journal of Epidemiology & Community Health, 67*(12), 1013-1018. doi: 10.1136/jech-2013-202584
- Bjelke, M., Martinsson, A. K., Lendahls, L., & Oscarsson, M. (2016). Using the internet as a source of information during pregnancy - A descriptive cross-sectional study in Sweden. *Midwifery, 40*, 187-191. doi: 10.1016/j.midw.2016.06.020
- Cemek, T. (2018). Gebelerin internet yoluyla karar alma durumlarının yaşam kalitesiyle ilişkisi. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Cohen, J. (1988). Statistical power analysis for the behavioral sciences. In (2nd ed.): Hillsdale, New Jersey: Erlbaum.
- Demirağ, H., Hintistan, S., Dinç, M. ve Uçan, M. F. (2023). Diyabetli gebelerin internet kullanımları ve internet yoluyla karar alma durumlarının incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 39*(3), 333-342. doi: 10.53490/egehemsire.1115416.
- Ferraz, M., Almeida, A. M., Matias, A., & Farine, D. (2016). The influence of the web on health related decision-making processes: A survey with Portuguese women during pregnancy. *Procedia Computer Science, 100*, 347-354. doi: 10.1016/j.procs.2016.09.168
- Hadımlı, A. P., Akyüz, M. D. ve Oran, N. T. (2018). Gebelerin interneti kullanma sıklıkları ve nedenleri. *Life Sciences, 13*(3), 32-43. doi: 10.12739/NWSA.2018.13.3.4B0018
- Jacobs, E. J., van Steijn, M. E., & van Pampus, M. G. (2019). Internet usage of women attempting pregnancy and pregnant women in the Netherlands. *Sexual Reproductive Healthcare, 21*(3), 9-14. doi: 10.1016/j.srh.2019.04.005
- Javanmardi, M., Noroozi, M., Mostafavi, F., & Ashrafi-Rizi, H. (2018). Internet usage among pregnant women for seeking health information: A review article. *Iranian Journal of Nursing Midwifery Research, 23*(2), 79-86. doi: 10.4103/ijnmr.IJNMR_82_17
- Kaaya, E. S., Ko, J., & Luhanga, E. (2021). Maternal knowledge-seeking behavior among pregnant women in Tanzania. *Women's Health, 17*, 1-10. doi: 10.1177/17455065211038442
- Koyun, A. ve Erbektaş, G. (2018). Gebelikte internet yoluyla karar alma ölçeğinin geliştirilmesi. *Uluslararası Hakemli Kadın Hastalıkları ve Anne Çocuk Sağlığı Dergisi, 5*(12), 25-38. doi: 10.17367/JACSD.2018.1.6
- Lagan, B. M., Sinclair, M., & Kernohan, W. G. (2010). Internet use in pregnancy informs women's decision making: A web-based survey. *Birth, 37*(2), 106-115. doi: 10.1111/j.1523-536X.2010.00390.x
- Lagan, B. M., Sinclair, M., & Kernohan, W. G. (2011). What is the impact of the internet on decision-making in pregnancy? A global study. *Birth, 38*(4), 336-345. doi: 10.1111/j.1523-536X.2011.00488.x
- Larsson, M. (2009). A descriptive study of the use of the internet by women seeking pregnancy-related information. *Midwifery, 25*(1), 14-20. doi: 10.1016/j.midw.2007.01.010
- Lynch, C., & Nikolova, G. (2015). The internet: A reliable source for pregnancy and birth planning? A qualitative study. *Midwives Informatics & Resource Service Midwifery Digest, 25*(2), 193-199. doi: 10.20473/jaki.v10i1.2022.79-88
- McMullan, M. (2006). Patients using the internet to obtain health information: How this affects the patient-health professional relationship. *Patient Education and Counseling, 63*(1-2), 24-28. doi: 10.1016/j.pec.2005.10.006
- Narasimhulu, D. M., Karakash, S., Weedon, J., & Minkoff, H. J. M. (2016). Patterns of internet use by pregnant women, reliability of pregnancy-related searches. *Maternal and Child Health Journal, 20*, 2502-2509. doi: 10.1007/s10995-016-2075-0
- Öztürk, G., Ünlü, N., Uzunkaya, E. ve Karaçam, Z. (2020). Gebelerin bilgi kaynağı olarak internet ve sosyal medya kullanım durumları. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 4*(3), 210-220. doi: 10.46237/amusbfd.667048
- Payton, A., & Woo, B. K. (2021). Instagram content addressing pruritic urticarial papules and plaques of pregnancy: observational study. *Journal of Medical Internet Research Dermatology, 4*(1), e26200. doi: 10.2196/26200
- Polat, F. ve Karasu, F. (2022). Gebelerde internet kullanımının kendisi ve bebeğin sağlığı hakkındaki düşünceleriyle ilişkisi. *Bağımlılık Dergisi, 23*(4), 483-491. doi:10.51982/bagimli.1087572
- Sandercombe, C. (2020). Women's experience of traumatic childbirth: An interpretative phenomenological analysis. Erişim tarihi: 04.05.2024. Erişim adresi: <https://uwe-repository.worktribe.com/OutputFile/6729483>
- Saykhot, P., & Carolan-Olah, M. (2016). Internet use by pregnant women seeking pregnancy-related information: A systematic review. *BMC Pregnancy and Childbirth, 16*, 1-10. doi: 10.1186/s12884-016-0856-5
- Serçekuş, P., Değirmenciler, B., & Özkan, S. (2021). Internet use by pregnant women seeking childbirth information. *Journal of Gynecology and Human Reproduction, 50*(8), 102144. doi: 10.1016/j.jogoh.2021.102144
- Song, F. W., West, J. E., Lundy, L., & Smith Dahmen, N. (2012). Women, pregnancy, and health information online: The making of informed patients and ideal mothers. *Gender Society, 26*(5), 773-798. doi: 10.1177/0891243212446336
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). Hane halkı bilişim teknolojileri kullanımı araştırması. Erişim Tarihi: 23.01.2024. Erişim Adresi: [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407)

Wallwiener, S., Müller, M., Doster, A., Laserer, W., Reck, C., Pauluschke-Fröhlich, J., ..., & Wallwiener, M. (2016). Pregnancy eHealth and mHealth: user proportions and characteristics of pregnant women using web-based information sources - A cross-sectional study. *Archives of Gynecology and Obstetrics*, 294, 937-944. doi: 10.1007/s00404-106-4093-y

Zhu, C., Zeng, R., Zhang, W., Evans, R., & He, R. (2019). Pregnancy-related information seeking and sharing in the social media era among expectant mothers: Qualitative study. *Journal of Medical Internet Research*, 21(12), e13694. doi: 10.2196/13694